

# *Оила психологияси*

**Тузувчи:**

**М.Думаров**

- **Мақсад**

talabalarni oilaviy hayot qonuniyatlari oid bilimlarini kengaytirish, oila muammolari va ularni hal etish yo'llari bilan tanishtirish, ilk ma'naviy qadriyatlar shakllanadigan ijtimoiy institut hisoblanmish oilaga nisbatan to'g'ri ustanovkalarni shakllantirishdan iborat.

**Модул  
1**

**Оила психологиясининг  
предмети мақсад ва  
вазифалари »**

**Модул  
2**

**«Замонавий оиланинг  
тузилиши »**

**Модул  
3**

**«оилавий муносабатлар »**

**Модул  
4**

**«Ўзбекистонда оила сиёсати  
»**

**1-  
сессия**

**Оила психологияси фан сифатида**

- Оила ҳақида сўз юритар эканмиз, аввало кўз ўнгимизда она сиймоси шаклланади... Оила муқаддаслигини таъминловчи биринчи омил - она, аҳли аёлнинг покизалиги, оқилалиги, меҳрумуруввати, садоқати ва вафодорлигидир....«
- Оилага эътиборимизни тубдан ўзгартириш, оилаларни аввало ижтимоий жиҳатдан ҳимоялаш, эъзозлаш, қўллаб-қувватлаш бугунги кунимиз учун ва эртанги истиқболимиз учун нақадар муҳим ва долзарб эканлигини яхши тушунишимиз ва англашимиз даркор". И А Каримов .

Оилавий турмуш билан жамият тараққиётининг доимий муштараклиги туфайли жамият тараққиётининг барча даврларида ҳам оилавий муаммолар унинг илғор вакиллари диққат-эътиборида бўлган. Оилавий ҳаёт жамият тараққиётида ва фарзандларнинг камолотида учун шу қадар муҳимки, худди шу боис уни бирор сония ҳам диққат-эътибордан четда қолдириб бўлмайди.

•

Оилавий турмуш ва ундаги шахслараро муносабатлар маданиятига хос масалалар буюк муҳаддис алломалар Муҳаммад ибн Исмоил Бухорий, Ат-Термизий ижодларида ҳамда тасаввуф фалсафасининг йирик намояндалари бўлмиш Аҳмад Яссавий, Баховуддин Нақшбанд, Нажмиддин Кубро тариқатларида ҳам кенг ёритилгандир. Шарқ мутафаккирларининг илмий-маданий меросини ўрганар эканмиз, уларда баён қилинган оилавий турмуш қоидалари, ундаги шахслараро муносабатлар маданияти, фарзанд камолоти, эркак билан аёл муносабати, инсоний фазилатларнинг шаклланиши ҳақидаги қимматли фикрлар шарқ халқлари, хусусан, ўзбек халқининг оғзаки ижоди, эпосининг (ўзбек халқ мақоллари, эртаклари, дostonлари, афсоналари, ривоятлари) узвийлиги асосида таркиб топган илмий-маданий мерос эканлигини кўрамиз.

# *Оила психологиясининг предмети ва вазифалари*

- talabalarni oilaviy hayot qonuniyatlari oid bilimlarini kengaytirish, oila muammolari va ularni hal etish yo'llari bilan tanishtirish, ilk ma'naviy qadriyatlar shakllanadigan ijtimoiy institut hisoblanmish oilaga nisbatan to'g'ri ustanovkalarni shakllantirishdan iborat.
- **Fanning vazifasi** - talabalarni oila psixologiyasi kursining asosiy mazmunini tashkil etuvchi ilmiy tushunchalar, oilaviy o'zaro munosabatlarga oid qonuniyatlar, mamlakatimizda oilani mustahkamlashga yo'naltirilgan davlat siyosatining tub mohiyati bilan tanishtirish, talabalarni oila muammolari borasida teran mustaqil fikrlashga, bilganlarini hayotda va pedagogik faoliyatda qo'llay bilishga o'rgatishdir.

# *Оила ва жамият*

- Оила жамиятнинг ижтимоий, иқтисодий, маънавий-маърифий ва демографик ривожланишига пойдевор бўладиган асосий институтдир. Ўзбекистонда оиланинг мавқеи юқори бўлиб, республика аҳолисининг мутлақ кўпчилиги оила муҳотида ва оила аъзоси бўлиб яшаши оиланинг республика тараққиётидаги ўрнини белгилаб беради. Республикамизда, қарийб 7,5 миллионга яқин оилалар мавжуд. Оила жамиятнинг ижтимоий, иқтисодий, маънавий-маърифий ва демографик ривожланишига пойдевор бўладиган асосий институтдир. Ўзбекистонда оиланинг мавқеи юқори бўлиб, республика аҳолисининг мутлақ кўпчилиги оила муҳотида ва оила аъзоси бўлиб яшаши оиланинг республика тараққиётидаги ўрнини белгилаб беради. Республикамизда, қарийб 7,5 миллионга яқин оилалар мавжуд.

# Oila psixologiyasi fan sifatida.

- Оила - ижтимоий, табиий омиллар асосида шаклланган кичик жамоа сифатида икки жинсга мансуб бўлган шахслар ўртасидаги муносабатларнинг бирга ҳаёт қуриб насл қолдириш, фақат фарзандни дунёга келтириш эмас, балки уларни маънавий ва жисмоний камол топтириб, ҳаётга мустақил қадам қўйишига шароит яратишдир.
- Оила жуфтлик қонуни асосида юзага келади, бир эркакнинг ўзи ёхуд бир аёлнинг ўзи оила бўла олмайди. Қолаверса, оила фақат эр ва хотиндангина иборат эмас. Оила эру хотиндан ташқари эрнинг ота-онаси, яъни қайнота ва қайнона, фарзандлар, ука сингиллардан иборат кўп бўғинли хонадон.
- Оила - ижтимоий, табиий омиллар асосида шаклланган кичик жамоа сифатида икки жинсга мансуб бўлган шахслар ўртасидаги муносабатларнинг бирга ҳаёт қуриб насл қолдириш, фақат фарзандни дунёга келтириш эмас, балки уларни маънавий ва жисмоний камол топтириб, ҳаётга мустақил қадам қўйишига шароит яратишдир.
- Оила жуфтлик қонуни асосида юзага келади, бир эркакнинг ўзи ёхуд бир аёлнинг ўзи оила бўла олмайди. Қолаверса, оила фақат эр ва хотиндангина иборат эмас. Оила эру хотиндан ташқари эрнинг ота-онаси, яъни қайнота ва қайнона, фарзандлар, ука сингиллардан иборат кўп бўғинли хонадон.

Исломда бўлажак оиланинг вужудга келиши шартлари.

- Шариат бўйича никоҳдан ўтишда қуйидаги қоидаларга амал қилиш лозим бўлган. 1.Никоҳланувчи-ларнинг ўзаро розилиги. 2.Никоҳ ёшига тўлиш.
- 3.Никоҳни гувоҳлар иштирокида тузиш. 4.Келин учун қалин ва маҳр тўлаш.
- 5. Диний эътиқод бирлиги. 6.Никоҳланувчилар яқин қариндош бўлмаслиги.
- 7.Табақа бўйича тенглик.
- 8.Никоҳдан ўтувчиларнинг руҳий жиҳатдан соғлом бўлиши.
- .

# Оила психологиясининг фанлараро алоқаси

Умумий психология ↔ Ижтимоий психология

*Ёш даврлар психологияси*

*Юридик психология*

*Педагогик психология*

*Меҳнат психологияси*

*Экспериментал психология*

*Саънат психологияси*

*Сиёсий психология*

*Бошқарув психологияси*

*Бизнес психологияси*

*Реклама психологияси*

*Мода психологияси*

*ОАВ психологияси*

*Амалий психология*

*Тиббий психология*

*ва б.қалар*

"Оила хўжалиги" асарида аёллар ахлоқан энг мақбул, юқори инсоний фазилатларга эга бўлмоқлари лозим, "Аёлларнинг яхши фазилатлари ҳақида" номли бўлимида уларнинг қуйидаги фазилатлари баён қилинади; аёл ақлан доно, уятчан, иболи, иффатли бўлиб, кўп гапирмаслиги лозим; у эрига бўйсунмоғи, уни севмоғи, фарзандлар туғиб, доимо ҳалол, пок, тўғри сўз, камтар бўлиши керак; инжиқ бўлмаслиги, ўз иффат ва обрўсини тўкмаслиги лозим; у ҳеч қачон эрига нисбатан димоғдорлик, виқор ҳиссини кўрсатмаслиги, ўз ишларини яхши, ўз вақтида бажариб, оиланинг моддий бойликларини тежамкорлик билан ишлатмоғи лозим; ўз хулқ-атвори билан ўз эрининг қалбида ҳадиксираш ҳиссига ўрин қолдирмаслиги керак ("Ибн Сино ва тадбири манзил".

## **ИБН СИНО ОИЛАВИЙ АЖРАЛИШЛАР ХАҚИДА**

“Китоб уш-шифо” асарида оила инқироzi ва бузилишига сабаб бўладиган омилларни кўрсатиб ўтган.

1.Агарда эр ва хотинликдан дунёга фарзанд келмаган бўлса.

2.Агарда хотин эрига хиёнат қилиб,унинг эътиборини пасайтирса.

3.Хотин киши тарбиясиз бўлса-ю, тарбия олишни истамаса.

4.Эр ва хотин бир-бирларига ёқмайдиган характерли бўлса

# Бахтли оилалар хусусиятлари:

Бахтли оила масалалари билан шуғулланган етакчи социолог ва психолог олимлар унинг 11 та энг муҳим шарт-шароитлари мавжудлигини аниқлаганлар:

1.Эр-хотиннинг ўзаро бир-бирини тушуниши. 2.Алоҳида уй-жойнинг мавжудлиги. 3.Моддий жиҳатдан яхши таъминланганлик. 4.Фарзандлар. 5.Никоҳ мустаҳкамлигига ишонч. 6.Оилада бўш вақтни қизиқарли ўтказиш. 7.Ўзига ёққан иш билан таъминланганлик. 8.Маълумотнинг мослиги. 9.Иш жойининг қулайлиги. 10.Яхши дўстларнинг мавжудлиги. 11.Эр-хотиннинг эркинлиги.

Оилавий муносабатлар барқарор бўлади, қачонки:

- 1.Мақсад, болалар тарбияси билан боғланган бўлса;
- 2.Мақсад, эр-хотиннинг шахс сифатида янада ривожланиб боришини асосласа;
- 3.Мақсад, оила учун зарурий нарсаларни, уйни шинам ва орасталигини таъминлашга қаратилган бўлса.
- (Э.Тийт ва В.Уколова)

оила барқарорлиги-оила аъзоларининг ўзаро ҳурматга, севги-муҳаббатга, жавобгарлик - бурч ҳиссига ва эр-хотиннинг психологик ва жинсий ўзаро мослигига асосланган жуда мураккаб, кўп қиррали ва кўп даражали муносабатлари натижасидан иборатдир